

ur. 27 V 1900 w Grzywnie
zm. 31 III 1959 w Katowicach
Harc mistrzyni

Wanda Jordan-Łowińska

harc mistrzyni, pierwsza komendantka Śląskiej Chorągwi Harcerek w l. 1922-1926

Druhna Wanda Jordan-Łowińska urodziła się 27 maja 1900 r. w Grzywnie, pow. Toruń, jako córka Franciszka Jordana, pracownika bankowego, i Marty z Modrzejewskich. Dziadek rodziny Jordanów brał udział w Powstaniu Styczniowym 1863 r. Umiłowanie Ojczyzny i jej wyzwolenie było hasłem życiowym jego syna i wnucząt.

Franciszek Jordan, ojciec Wandy, jako pracownik Banku Rolnego musiał często zmieniać miejsca zamieszkania ze względu na przeprowadzane parcelacje. W 1915 r. przenosi się do Bytomia do Banku Ziemskiego. W 1918 r. druhna Wanda kończy średnią szkołę. Rodzina Jordanów bierze udział w pracach Polskiego Komitetu Plebiscytowego, ich dom jest punktem kontaktowym miejscowych harcerzy i przybyłych z różnych stron Polski instruktorów. Istnieje już kółko harcerskie zorganizowane przez dha Miłosza Sołtysa; druhna Wanda również bierze udział w zawiązywaniu grup harcerskich.

We wrześniu 1920 r. jest na kursie kierowników harcerskich w Patoce k. Lublińca. I tu prawdopodobnie składa przyrzeczenie. W tym roku powstaje Inspektorat Harcerski Górnego Śląska, do którego wchodzi m.in. dhna Wanda. Współpracuje z pismem „Harcerz Śląski”, które ukazuje się w 1920 r. Od 8 kwietnia 1921 r. obejmuje kierownictwo Sekcji Żeńskiej (okólnik L. 8 Inspektorat Harcerski Okręgu Górn. Śląska L. dz. 814/21). Organizuje pierwsze kursy dla zastępowych w Czarnym Lesie. Po plebiscycie służby harcerskie przeradzają się w służby dla trzeciego powstania. W Hotelu „Lomnitz” szkoli sanitariuszki. Działanie Pogotowia harcerskiego jest nadzwyczaj utrudnione ze względu na partyzancki charakter walk. Harcerze biorą udział w bitwach z bronią w rękę, pod własnym sztandarem, a oddział zorganizowany przy współpracy druhnny Wandy odznaczył się w bitwie pod Łabędami. Za pracę kurierską w czasie powstania druhna Wanda otrzymuje Wstęgę Walecznych i Zasługi I kl. (1921). Od 28 VII do 28 VIII 1921 r. uczestniczy w kursie dla instruktorek prowadzonym przez Główną Kwaterę Harcerek w Rydzynie.

Po podziale Śląska nastąpiła likwidacja Inspektoratu Harcerskiego Górnego Śląska w Bytomiu. Z początkiem grudnia 1921 r. przenosi się do Katowic, gdzie po objęciu Śląska przez polskie władze w lipcu 1922 r. rozpoczyna pracę biuralistki w Śląskim Urzędzie Wojewódzkim. W 1922 r. zostaje komendantką Chorągwi Śląskiej, jedynej wówczas na terenie Polski obejmującej harcerki i harcerzy.

Pierwszej śląskiej komendantce przypadła odpowiedzialna, ważna i trudna praca. Przede wszystkim prowadzi intensywne działania nad umocnieniem pozycji Harcerstwa Śląskiego, przez zdobycie realnych podstaw gospodarczych i materialnych dla prawidłowego funkcjonowania organizacji. Były to sprawy niedoceniane przez niektóre instruktorki, z którymi nie mogła znaleźć wspólnego języka. Wykorzystywała różne sytuacje dla propagandy idei harcerskich. Propaganda z zewnętrznymi odznakami była potrzebą bieżącego życia. Młodzież porывały nie tylko idee, ale i reprezentacja zewnętrzna, a więc mundur, odznaki funkcji, sprawności sztandary, jako symbole wyróżnienia.

Zmysł organizacyjny, którym była szczególnie obdarzona, pomógł jej w realizacji zadań w warunkach niezwykłych, Jakie zaistniały po plebiscycie, powstaniach i podziale Śląska, było to przemieszczanie się ludności, trudności mieszkaniowe, wyżywienia walka z niemiecką propagandą przeciw wszystkiemu co polski, przeciw polskim szkołom, walka o polskie prawa w każdej sytuacji życia codziennego, walka o zdobycie pracy.

Dzięki intensywnemu i przemyślanemu działaniu, organizowaniu kursów zastępowych wzrasta liczba zastępów i drużyn. Nawiązanie kontaktu z Chorągwią Krakowską w 1923 r., w celu uczestnictwa śląskich harcerek w ich kursach i obozach, dało dużo korzyści z zakresu umiejętności organizacji pracy harcerskiej i ułatwiło życie się z szerszym kręgiem harcerskiej rodziny, poznanie historii i folkloru

krakowskiego regionu.

W 1924 r. prowadzi dhna Wanda kurs dla zastępowych w Kośnych Hamrach k. Poronina. Dzięki wysiłkom Komendy Chorągwi w czasie Zielonych Świąt 8-9 czerwca 1924 r. odbył się pierwszy Zlot Harcerstwa Śląskiego w Katowicach. Był on ważny ze względów organizacyjnych, bo przedstawił prężne harcerstwo śląskiemu społeczeństwu. Po dłuższych zabiegach komendantki wznowiono w tym samym roku wydawnictwo „Harcerza śląskiego”.

Funkcję komendantki chorągwi Pełni do końca 1926 r., a w 1927 r. zostaje wybrana przewodniczącą Zarządu Oddziału Śląskiego. Jednym z jej największych osiągnięć była budowa stancji harcerskiej na Buczu k. Skoczowa w Beskidzie Śląskim, zaprojektowanej i nadzorowanej przez hm. Mariana Łowińskiego. Budowę rozpoczęto w 1928 r. dzięki ofiarom społeczeństwa i dotacjom Wojewódzkiego Urzędu Śląskiego, przy poparciu wojewody śląskiego Michała Grażyńskiego.

Otwarcie szkoły harcerskiej odbyło się w 1930 r. Stała się ona ośrodkiem wypracowującym harcerskie metody wychowawcze. W 1932 r. dhna Wanda zawiera związek małżeński z Marianem Łowińskim, oficerem wojsk polskich (zginął w 1940 r.). W 1935 r. ze względów rodzinnych ustępuje ze stanowiska przewodniczącej Zarządu Oddziału ZHP, ale pozostaje czynnym członkiem do wybuchu wojny.

1 września 1939 r. jako pracowniczka Urzędu Wojewódzkiego została ewakuowana wraz z 4-letnim synem Michałem. Dotarła do Przemyśla, skąd 15 października powróciła chora do Katowic. Po dwóch dniach gestapo wtargnęło do jej mieszkania, zabrano ją na przesłuchanie na ul. Ligonja, gdzie mieściła się niemiecka policja. Wróciła do domu skrajnie wyczerpana, z nakazem codziennego meldowania się. Po powrocie wspólnie z siostrą Marią spaliły wszystko, co mogłoby obciążać kogokolwiek za udział w plebiscycie, w powstaniach i pracy harcerskiej. W 1940 r. otrzymała nakaz pracy w magazynie przedsiębiorstwa chemicznego w Katowicach, jako pracownica fizyczna. Wiąże się z konspiracją. Mimo że jest inwigilowana, bierze udział w konspiracyjnej pracy Pogotowia Harcerek, wchodzi w skład żeńskiej komórki Polskich Sił Zbrojnych, przez pewien czas była komendantką Wojskowej Służby Kobiet, bierze udział w organizowaniu tajnego nauczania, pomocy więźniom Oświęcimia i ich rodzinom, kontaktuje się z kurią biskupią w pracach charytatywnych.

W 1940 r. u niej Jadwiga Nowarawa zostaje zaprzysiężona jako członek Polskich Sił Zbrojnych z przydziałem prowadzenia tajnego nauczania.

Po zakończeniu wojny jest kierowniczką administracji szpitala dziecięcego w Katowicach, a od 1953 pracuje w Przedsiębiorstwie Budownictwa PW. Synowi swemu Michałowi umożliwiła studia na Politechnice. Na skutek ciężkiej pracy w czasie okupacji i trudnych warunków materialnych zapada na gruźlicę. Umiera 31 marca 1959 r. Spoczęła na cmentarzu w Katowicach-Bogucicach w mogile nr 111. Żegnali ją jej rówieśnicy, współpracownicy, powstańcy, instruktorzy i instruktorki harcerskie.

Pozostałe odznaczenia:

Medal Dziesięciolecia Niepodległości (1929)

Srebrny Krzyż Zasługi (1931)

Medal Niepodległości (1933)

Złoty Krzyż Zasługi (1938)

phm. Maria Żmijowa

Ważniejsze źródła:

Notatka biograficzna Wandy Jordan-Łowińskiej sporządzona przez jej syna Michała, z datą 27 X 1960r.

H. Kapiszewski, *ZHP w Niemczech*, PAX, Warszawa 1969

Wspomnienia hm. Weroniki Cubert z pracy Pogotowia Harcerek w czasie okupacji w Katowicach-Załężu

W. Nekrasz, *Harcerze w bojach*, Warszawa 1930

Relacje harcerek współpracujących z W.J.-Łowińską

Kontakty własne autorki z W.J.-Ł. oraz jej siostrą, Marią